

ЮНИСЕФ-тің Қазақстандағы 2010-2015 жылдарға арналған елдік бағдарламасына сәйкес, ол Қазақстан үшін РПОНПР-ға негізделген (БҰҰ-ның даму мақсатында көмек көрсету жөніндегі негіздемелік бағдарламасы), Балаларды қорғау реформасы басым бағыттардың бірі болып табылады.

References:

1. UNICEF Kazakhstan Fact Sheet. Retrieved from: [Online] http://www.unicef.org/ceecis/KA_fact_sheet_eng.pdf
2. Statistics on institutions for orphans and children without parental care. Data provided by the Children's Rights Protection Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan. Retrieved from: [Online] <http://www.bala-kkk.kz/ru/>
3. UNICEF Kazakhstan Fact Sheet. Retrieved from: [Online] http://www.unicef.org/ceecis/KA_fact_sheet_eng.pdf
4. Pinheiro, Paulo Sergio (2006). *World Report on Violence Against Children* (p. 175). Geneva, Switzerland: United Nations Children's Fund.
5. Sorin M. Radulescu, *Anomy, deviance and social pathology*, Ed. Hyperion XXI, Bucharest, 1991, pp. 28.
6. Lauren B. Zapata, Dmitry M. Kissin, Olga Bogoliubova, Roman V. Yorick, Joan Marie Kraft, Denise J. Jamieson, Polly A. Marchbanks, Susan D. Hillis. *Orphaned and abused youth are vulnerable to pregnancy and suicide risk*: [Online] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4465590/>
7. Ngale, I. (2009), 'Family Structure and Juvenile Delinquency', *Internet Journal of Criminology*, Available at www.internetjournalofcriminology.com
8. Kimani, A.K. (2010), 'Influence of Family Structure on Juvenile Delinquency', Available at [Online] <http://www.freeonlinejournalpapers.com/family-structure-juvenile>
9. *Violence against children in state-run residential institutions in kazakhstan: an assessment*: [Online] <https://www.unicef.org/kazakhstan/media/2211/file/Публикация%20на%20англ.pdf>
10. Mackay, R. (2005), 'The impact of family structure and family change on child outcomes: a personal reading of the research literature', *Social Policy Journal of New Zealand*, Available at [Online] <http://www.msd.govt.nz/about-msd-and-our-work/publications-resources/journals-and-magazines/socialpolicy-journal/spj24/24-impact-of-family-structure-and-family-change-on-child-outcome-p111-133.html>

FTAMP 04.51.51.

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.15>

*А.К.Шингалиева*¹, Ж.Қ.Симтиков¹,*

*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы қ., Қазақстан*

КӨП БАЛАЛЫ ОТБАСЫЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОЛДАУ

Аңдатпа

Бұл мақалада көп балалы отбасыларды әлеуметтік қолдаудың мәселелері қарастырылған және де қазіргі таңдағы оларға мемлекет тарапынан қандай көмек көрсетіліп отырғаны қамтылады. Елімізде қабылданып отырған инновациялардың негізгі идеясы жасалып отырған барлық шаралар балалардың әл-ауқатын арттыруға бағытталуы керек. Сонымен қатар, қоғамда атаулы әлеуметтік көмек хақында соңғы кездері жиі әңгіме қозғалып, оның қоғамда айтарлықтай толғаныс туғызғанын да көріп отырмыз.

Елімізде көпбалалы аналарға бала дүниеге келгенде берілетін біржолғы жөргекпұлдан бөлек, әр балаға ай сайын жәрдемақы төленіп, барынша қолдау көрсетіліп жатыр. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің мәліметінше, 2019 жылы көпбалалы отбасыларды қолдау мақсатында 365 миллиард теңге бөлінді. Көп балалы отбасыларды әлеуметтік қолдау көрсету мәселесі әлі де өзекті мәселелердің бірі болып отырғаны анық.

Түйін сөздер: ҚР, АӘК, мемлекет, халық, отбасы, әлеумет, әлеуметтік қорғау, заң, жәрдемақы, көмек, табыс, дәреже.

A.K.Shingaliyeva^{1*}, Zh.K.Simtikov¹

*Kazakh National Pedagogical University named after Abai
Almaty, Kazakhstan*

SOCIAL SUPPORT FOR LARGE FAMILIES

Abstract

This article discusses the issues of social support for large families, as well as what kind of assistance is provided by the state at the present time. The main idea of the innovations adopted in the country is that all measures taken should be aimed at improving the well-being of children. In addition, we see that in recent years, society is increasingly talking about providing targeted social assistance, which causes a significant surge in society.

In our country, in addition to the one-time allowance that is given to mothers with many children at the birth of a child, monthly allowances are paid for each child and all kinds of support are provided. According to the Ministry of labor and social protection of the population, 365 billion tenge was allocated to support large families in 2019. It is obvious that the issue of social support for large families is still one of the most urgent.

Key words: RK, TSA (targeted social assistance), government, people, family, society, social protection, law, allowance, assistance, profit, degree.

*Шингалиева А.К.*¹, Симтиков Ж.К.¹*

*Казахский национальный педагогический университет имени Абая
г. Алматы, Казахстан*

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА МНОГОДЕТНЫХ СЕМЕЙ

Аннотация

В данной статье рассмотрены вопросы социальной поддержки многодетных семей, а также о том, какая помощь оказывается государством в настоящее время. Основная идея принимаемых в стране инноваций заключается в том, что все меры, которые предпринимаются, должны быть направлены на повышение благосостояния детей. Кроме того, мы видим, что в последнее время в обществе все чаще ведутся разговоры об оказании адресной социальной помощи, что вызывает значительный всплеск в обществе.

В нашей стране, помимо единовременного пособия, который выдается многодетным матерям при рождении ребенка, на каждого ребенка ежемесячно выплачиваются пособия и оказывается всяческая поддержка. По данным Министерства труда и социальной защиты населения, в 2019 году на поддержку многодетных семей выделено 365 миллиардов тенге. Очевидно, что вопрос социальной поддержки многодетных семей по-прежнему остается одним из актуальных.

Ключевые слова: РК, АСП, государство, народ, семья, социум, социальная защита, право, пособие, помощь, доход, степень.

Кіріспе. Жекелеген шаңырактардағы балалар саны бірқатар жалпы және жеке себептерге, атап айтқанда, елдің экономикалық даму деңгейіне, халықтың тұрмыс деңгейіне, оның біліміне, әйелдердің өндіріске тартылуына, отбасының әлеуметтік қамсыздандырылуына байланысты аз не көп болады. Қазіргі таңда көп балалы отбасыларды әлеуметтік қолдау өзекті мәселе болып отыр. Мемлекет тарапынан құрылған жүйенің кем кетігі де жетіп артылатынына көз жеткізуге болады. Бұл мәселе әлі де болса институтаралық толықтырулар мен өңделулерді талап етеді. Елбасы атап өткендей «Бүгінде Қазақстандық отбасылардың әл-ауқат деңгейін көтеру шараларын күшейту маңызды. Көп балалы отбасыларды қолдау шараларын күшейту қажет деп санаймын. Мемлекет бірінші кезекте табысы төмен көп балалы отбасыларға айрықша қамқорлық танытып, назар аударуы қажет». [1]

Нәтижелерді талдау. Мақалада алдымен «әлеуметтік қорғау» ұғымына тоқтала кетсек, ол адам құқығының қорғалуын қамтамасыз ететін және әлеуметтік мұқтаждығын қанағаттандыратын шаралар жүйесі болып табылады. Ал, ол барлық қоғам мүшелерінің материалдық және әлеуметтік жағдайынан тыс қоғамдық қажеттілігін құрып, жасайтын мемлекеттің әлеуметтік саясатының маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Дегенмен, Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау тұжырымдамасы бойынша былай деп анықтайды – «Әлеуметтік қорғау – бұл әлдебір жағдайларға – кәрілік, мүгедектік, денсаулық жағдайы, асыраушысынан немесе жұмысынан айрылуы және өзге де заңды негіздерге байланысты экономикалық белсенді бола алмайтын, әрі лайықты ақы төленетін еңбекке қатысу жолымен өзін табыспен қамтамасыз ете алмайтын азаматтар үшін, өмірлік қажетті игіліктердің жіне әл-ауқаттың белгілі бір деңгейін қамтамасыз етуге арналған жүйе». [2] Қарастырылып отырған мәселенің тұрғысынан алғанда, «Тұрғындарды әлеуметтік қорғау» - деген тақырыптан жарыққа шыққан Г.Сансызбаева мен А. Карибжановалардың 1998-1999 жылдары шыққан жұмыстары айтарлықтай деп бағалауға болады. Г.Сансызбаева өзінің «Система социальной защиты населения и ее проблемы» - деген жұмысының ең бірінші «Тұрғындардың әлеуметтік қорғалуының мемлекеттік қамтамасыз етілуі», деген бөлімшесінде: «Тұрғындарды әлеуметтік қорғау, әдеттегі бұл ұғымның мазмұнына байланысты айтылтын мазмұннан, өте кең ұғым». [3] А.Карибжанова, біз зерттеп отырған тақырыпқа арнайы жазған экономика мамандығына даярланушы студенттерге арналған оқу құралында әлеуметтік қорғаудың экономикалық мәселелердің ішкі мазмұнымен қарайды, олардың бірі балалы жанұяларды қорғау болып табылады. [4]

Ал, адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясына сәйкес, әр адам әлеуметтік қамтамасыз етілуге және өз абыройын сақтауға тиіс қажеттілікті жүзеге асыруға, экономика, мәдениет, әр мемлекеттің құрылымы мен ресурсына сай әлеуметтік салада ұлттық күш салып, халықаралық ынтымақтастыққа және жеке тұлға ретінде еркін дамуына құқығы бар. Сондай-ақ әр жұмыскер өз еңбегінің әділ бағалануына, өзі және өзінің отбасы лайықты өмір сүреді деп есептеуіне құқығы бар. Айта кетсек, қажет деген жағдайда еңбекақысы әлеуметтік қамтудың басқа да құралымен толықтырылуы мүмкін.

Жалпы, кез келген адамның игілігіне қажетті, кем дегенде, тамақ, киім-кешек, баспана, медициналық және әлеуметтік қызмет көрсетілуі – денсаулығын сақтап, оның және оның отбасының игілігі қамтамасыз етілуі тиіс. Егер күнелтуге қажетті қаражат болмаған жағдайда азамат (жұмыссыздық, ауыру, мүгедектік, кәрілік немесе асыраушысынан айырылғанда) мемлекет тарапынан көрсетілетін жәрдемге сүйенеді. Аналар мен нәрестелерге құжаттағы мөріне қарамастан ерекше көңіл бөлінуі тиіс: барлық бала некеде туылып, туылмағанына қарамастан, біркелкі әлеуметтік қорғауды пайдаланады.

Кейде әлеуметтік қорғауды тым тар ұғымда түсінеді: белгілі бір кірісі бар тұрғындар белгілі себептермен өзін-өзі асырай алмаған жағдайда деп түсінеді: жұмыссыздар, мүгедектер, ауыр науқастар, жетімдер, қариялар, жалғызбасты аналар, көпбалалы отбасылар. Қандай жағдай болмасын, әлеуметтік қорғаудың басты қағидалары – адамгершілік, әділдік, кешенділік, жеке тұлғаның құқығын, бостандығын сақтау болып табылады.

Әлеуметтік қорғаудың негізгі үш түрін атап көрсетер болсақ, олар: әлеуметтік қамтамасыз ету, әлеуметтік сақтандыру және әлеуметтік көмек. **Негізі әлеуметтік көмек** – ол ақшалай көмек және заттай көмек. Негізінен бюджеттен және өз еркімен жасалған қайырымдылықтан қаржыландырылып, ауыр материалдық жағдайдағы адамдарға төленеді. Олардың кірісі негізінде, өмір сүруге қажетті қаражатына қарай, сондай-ақ кірісі тексерілмей, белгілі бір өлшемдеріне қарай әлеуметтік көмек көрсетіледі. Және де халықтың бір бөлігі көмек көрсету бағдарламасының игілігін пайдаланады деп білеміз. Қазіргі кезде қоғам әлеуметтік жұмыстың тиімділігінің артқанын қалайды. Бірақ, оны анықтап, өлшеу әжептәуір қиынға соғады. Тиімділік деп жұмыс нәтижесі мен шығынның ара қатынасын және сол нәтижеге қол жеткізуге қажетті шығын деп түсінеміз.

Әлеуметтік саладағы тиімділік – өте күрделі категория. Ол мақсаттардан, нәтижелерден, жұмсалған қаражаттардан және әлеуметтік іс-шаралардың жағдайынан құралады. Нәтиже – қандай да бір іс-шараның оның мақсатымен ара қатынасындағы қорытындысы. Ол оң немесе теріс болып шығуы мүмкін. Нысандарының, арнайы қызмет клиенттерінің сұранымын қанағаттандыру – әлеуметтік жұмыстың нәтижесі болып табылады. Және осы негізде қоғамдағы әлеуметтік ахуалдың жалпылай жақсаруы. Осы жерде көпбалалы аналарға қандай көмек түрлері қарастырылғанына тоқтала кетейік.

Біріншіден «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодекстің 1-бабы бойынша, көпбалалы отбасылардың тізіміне кәмелетке толмаған төрт және одан көп баласы бар (оның ішінде кәмелеттік жасқа толғаннан кейін білім беру ұйымдарын бітіретін уақытқа дейін (бірақ 23 жасқа толғанға дейін) орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарында күндізгі оқу нысаны бойынша білім алатын балалары бар) отбасылар кіреді.

Олардың барлығына қолдаудың кешенді моделі құрылған. Оның ішінде мемлекеттік жәрдемақылар, әлеуметтік төлемдер, жұмыспен қамту шаралары, салық салу жеңілдіктері бар.

Бүгінде әлеуметтік көмек отбасылардың 5 санаты бойынша беріледі:

- Бір жасқа дейінгі баласы бар аналар мен отбасыларға;
- Көпбалалы отбасыларға;
- Мүгедек баласы бар отбасыларға;
- Аз қамтылған отбасыларға;
- Асыраушысынан айырылған және бала асырап алған немесе қамқорына алған отбасыларға.

Барлық әлеуметтік төлем жыл сайын инфляция деңгейінде белгіленеді. Бала туған кезде бір реттік жәрдемақы қарастырылған. Оның көлемі бала туу санына қарай бекітілген.[5]

Сонымен қатар «Алтын алқа», «Күміс алқа» алқаларымен марапатталған немесе бұрын «Батыр ана» атағын алған, «Ана даңқы» I және II дәрежелі ордендерімен марапатталған көп балалы аналарға ай сайын мемлекеттік жәрдемақы төленеді. Жәрдемақы өмір бойы беріледі, яғни зейнетақыға шыққаннан кейін де тоқтамайды. Жәрдемақы оның табысына қарамай тағайындалады. Қазір ол 16 160 теңге (6,4 АЕК) және жыл сайын инфляция деңгейіне индекстеледі. Бұл жәрдемақы ең төменгі күнкөріс деңгейіне байланыбайды. «Алтын алқа» мен «Күміс алқа» алған көп балалы аналар көлік және жер салықтарынан босатылады. Тұрғылықты жерін тіркеу кезінде нотариалдық әрі заңнамалық маңызды іс-қимылдарды жасау кезінде, төлқұжат пен жеке куәлікті алу шараларында мемлекеттік баж төлемейді. Төрт және одан артық кәмелетке толмаған балалары бар отбасыларға арнайы мемлекеттік жәрдемақы төленеді. Бес баланы дүниеге әкелген аналар және оларды 8 жасына дейін өзі тәрбиелегендер 53 жаста мерзімінен бұрын зейнетке шығады.[6] Сондай-ақ мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына арнаған «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» Жолдауында ашықтықты, әділеттікті және еңбекке ынталандыруды қамтамасыз ете отырып, атаулы әлеуметтік көмек тағайындау тетігін түзетуді тапсырған болатын. Осыған байланысты Үкімет әлеуметтік көмек көрсетудің жаңа механизмдерін енгізді. Атаулы әлеуметтік көмек көрсетудің жаңа механизмдері енгізілді, ондағы шаралар кешені үш бағытты қамтиды.[7]

Президенттің тапсырмасы бойынша Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі тиісті заңнамаларға өзгерістер енгізіп, атаулы әлеуметтік көмек көрсету тетіктерін қайта қарастырды. Атаулы әлеуметтік көмек алушылардың дені көп балалы отбасылар болғандықтан, олар бөлек санатқа шығарылып, республикалық бюджеттен мемлекеттік жәрдемақы тағайындалды. Жәрдемақы 4 және одан да көпбалалы отбасыларға арналған. Жәрдемақы көлемі 42 500 теңгеден басталады және бала санына қарай артып отырады. 2019 жылы атаулы әлеуметтік көмек тек отбасының табысына қарай, яғни тұрмысы төмен отбасыларға ғана төленді. Ал осы ағымдағы жылдан бастап сонымен қоса, көп балалы отбасыларға төленетін арнайы мемлекеттік жәрдемақы бекітілді. Бұл жәрдемақы отбасылық кіріске қарамастан барлық көп балалы, яғни 4 және одан да көп, кәмелеттік жасқа толмаған, орта арнаулы немесе жоғары оқу орындарында білім алып жатқан жасы 23-ке толмаған балалары бар аналарға беріледі: төрт балаға – 44 532 теңге, бес балаға – 53 127 теңге, алты балаға 66 835 теңге, жеті балаға – 77 979 теңге, сегіз балаға – 88 928 теңге, тоғыз балаға – 100 008 теңге, он балаға – 111 120 теңге, он бір балаға – 122 232 теңге, он екі балаға – 133 344 теңге, он үш балаға – 144 456 теңге, он төрт балаға – 155 568 теңге, он бес балаға – 166 680 теңге, он алты балаға - 177 792 теңге құрайды. Отбасының табысы қаралмайды, отбасы мүшелерінің жұмыспен қамтылуы шарт емес.[8] Сонымен қатар, көп балалы отбасыларға мемлекет тарапынан тұрғын үй мәселесін шешудегі орасан зор еңбек атқарылуда, олардың бірі: «Көп балалы отбасы» санатындағы кезекте тұрған отбасыларға үстемақысы екі пайызбен берілетін «Бақытты отбасы», «Шаңырақ» бағдарламалары жүзеге асырылуда.

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің мәліметі бойынша, 4 немесе одан көп баласы бар 340,3 мың отбасы көпбалалы болуына байланысты мемлекеттік жәрдемақыға үміткер бола алады. Айта кетерлігі, аталған жәрдемақы енгізілгеннен бастап Қазақстандағы көпбалалы халқына Жолдауында айтылған тапсырмасы бойынша Қазақстан

Республикасы Еңбек министрлігі әзірлеген атаулы әлеуметтік көмек көрсетудің жаңа тетіктерінде көзделген табысы аз және көпбалалы отбасыларды қолдаудың негізгі үш бағытының бірі болып табылады. Таяуда министрлік заң жобасын Парламент қарауына енгізуді жоспарлап отыр.

Айта кетерлігі, Қазақстанда бүгінде бала саны 7-ден асатын 3151 отбасы бар. «Алтын алқа», «Күміс алқа» алқаларымен марапатталған немесе бұрын «Батыр ана» атағын алған және «Ана даңқы» орденімен марапатталған көпбалалы аналарға жеке мемлекеттік жәрдемақы төленеді, олардың орташа мөлшері 16 160 теңгені құрайды. Ағымдағы жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша оны 235 мыңға жуық адам алады. Бұл мемлекеттік жәрдемақының төленуі сақтала бермек.

Бұдан бұрын хабарланғандай, ағымдағы жылғы 7 қазанда Қазақстан Республикасының Үкіметі отырысында Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Қазақстанда 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап енгізу жоспарланып отырған Атаулы әлеуметтік көмек көрсетудің жаңа тетіктерін таныстырған болатын.

«Ең басты принцип - мемлекет көмекке мұқтаж адамдарға, әсіресе балалар мен көпбалалы отбасыларға көмектеседі. Еңбекке қабілетті азаматтар жұмыс істеуі керек. Мемлекет жұмысқа орналасуға немесе шағын бизнеспен айналысуға көмектеседі. Мемлекеттік көмекке – көп балалы отбасыларды қолдау, табысы төмен отбасыларға атаулы әлеуметтік көмек көрсету, табысы аз отбасылардағы балаларға берілетін кепілдендірілген әлеуметтік пакет кіреді», – деді Біржан Нұрымбетов. Министрдің айтуынша, көпбалалы отбасыларға қолдау көрсету республикалық бюджеттен мемлекеттік жәрдемақылар енгізу арқылы қамтамасыз етілетін болады. Бұл мемлекеттік жәрдемақы барлық көпбалалы отбасыларға (4 немесе одан да көп кәмелетке толмаған баласы бар) табысына қарамастан төленеді.[9]

Көп балалы отбасылардың әлеуметтік жағдайларын зерделей келе, неліктен көп балалы отбасы әлеуметтік көмекке мұқтаж екеніне тоқталып кеткен жөн. Отбасында көп бала болу қиын мәселе емес. Көп балалы болу табысы мол отбасында да болады, сондықтан аз қамтылған және әлеуметтік осал отбасылар туралы айту оң. Сонымен қатар, мемлекеттің назары әр баланың мүдделері мен қажеттіліктеріне аударылуы керек.

«Көп балалы отбасылардың санаты әлеуметтік қолдау үшін бөлінеді, себебі - қазіргі уақытта немесе болашақта балалардың саны кедейлікке ұшырау қаупін арттырады. Бұл Қазақстанда кедейлікті түсіну үшін «Ұлттық күнкөріс минимумы» сияқты стандарттың бар болуымен тікелей байланысты. Ол тұтыну қоржынының минималды құнын адам ағзасының қалыпты жұмыс істеуі және қызметтерге қол жеткізу қажеттіліктерінен шығады. Өкінішке орай, стандарт өте төмен деңгейде бекітілген. ЮНИСЕФ ұсынымдарының бірі - ұлттық күнкөріс минимумы стандарттарын қайта қарау. Біздің ойымызша, елдің экономикалық өсуі жағдайында ең төменгі базалық қажеттіліктер ұғымын емес, Еуропа елдеріндегідей өмір сүру деңгейінің стандарттарын қолдану керек», - дейді аталған ұйымның әлеуметтік саясат жөніндегі үйлестірушісі.[10]

ЮНИСЕФ тарапынан бұрын қолданылған механизмдердің кемшіліктерін ескере отырып, әлеуметтік көмек пен әлеуметтік жұмысқа деген көзқарасты өзгертулер ұсынылған. Өмірлік қиын жағдайда жүрген азаматтар мен отбасыларды анықтау белсенді болуға тиіс. Отбасы қиын өмірлік жағдайды толық жеңгенге дейін – отбасының жағдайын бағалаудан, қажетті құжаттарды жинауға жәрдемдесуге дейін, қажетті қызмет түрлерін ұсыну мониторингінен бастап және олардың тиімділігін бағалауға дейінгі әр кезеңдерде оларға сүйемелдеп қолдау көрсетіп отыру керек.

Қорытынды.

Қазіргі таңда үкімет көп балалы аналарға, мұқтаж отбасыларға ұдайы көмек беріп келеді. Және мұндай жанұйяларға әртүрлі жеңілдіктер қарастырылып отыр. Айтса да, әр отбасының мәселелеріне жеке көңіл бөліп зерттеу қажет. Себебі көп балалы отбасылар мүшелері белгілі бір тұрмыстық мәселелер себебіне байланысты ешқандай бағдарлама, ешқандай жәрдемақыларға іліге алмай қалып жатқан жайттары да бар. Әлеуметтік жәрдемақы бір жағынан халықтың жұмыс істеуіне мотивация бермейді. Тағайындалған қаражат күнкөрісіне жетеді деген шектеулер пайда болады. Әлемдік тәжірибеде, әлеуметтік саясатта халықты әлеуметтік төлеммен ұстап отыру дұрыс емес екенін де көруге болады. Әлеуметтік төлем негізгі күнкөріс көзіне айналмауы керек, ол керісінше мотивация ғана болуы тиіс деп ойлаймын. Яғни, бұл «Көп балалы отбасыларды әлеуметтік қолдау» тақырыбындағы ең негізгі мотивациясы болған жағдайда, өз нәтижесін берері анық. Бұл мәселенің кем-кетіктерін жақсарту жолында болашақта көптеген жұмыстар жүргізілетіні сөзсіз және әр түрлі саланың, институттардың бір-бірімен тығыз байланыса отырып жұмыс жүргізу тиімді болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. Егемен Қазақстан № 40, 28 ақпан 2019ж., 1б. Онжылдық перспективалары: ұлттың жаңа игілігі.
2. Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы. 2001 жылғы 27 маусым №886 БД «Параграф»
3. Сансызбаева Г.Н. Система социальной защиты населения и ее проблемы. – Алматы: Экономика, 1998.-78б.
4. Карибджанова А.С. Социальная защита населения: -Алматы, 1999.-247б.
5. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/kopbalalyi-analarga-berletn-jardemakyilar-kmge-jane-kansha-383943/
6. <https://www.ktk.kz/kz/blog/article/2019/02/13/112713/>
7. Егемен Қазақстан №169, 3 қыркүйек 2019 ж., 1б. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауы
8. Центр развития трудовых ресурсов. <https://iac.enbek.kz/ru/publications?page=1>
9. <http://astana.gov.kz/kz/news/news/20722>
10. <https://ru.sputnik.kz/exclusive/20190305/9509918/mnogodetnaya-semya-kazakhstan-pomosch-unicef.html>

FTAMP 04.51.43

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.16>

*И.С. Дуйсенова**

*Абай атындағы ҚазҰПУ саясаттану және әлеуметтік-философиялық пәндер кафедрасының
PhD докторанты*

ҚОҒАМДЫҚ ҮРЕЙДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ӘРЕКЕТ ЖАҒДАЙЫНДА ПАЙДА БОЛУЫНЫҢ НЕГІЗГІ СЕБЕПТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада әлеуметтік әрекет жағдайындағы қоғамдық үрейдің пайда болуының мәселелері қарастырылады. Әлеуметтік әрекет күнделікті өмірдің бір құбылысы, сондықтан адамның әдеттегі жағдайында кенеттен пайда болатын үрейлердің және оның қоғамдық қатынастардағы көріністерін зерттеу бүгінгі күні әлеуметтану ғылымында маңызды орын алады. Осыны түсіндіруде Т. Парсонс, Ю. Хабермас, Г. Гарфинкельдің еңбектерін пайдалану арқылы талпыныстар жасалды. Қоғамдық үрейдің әртүрлі көріністері мен формалары қоғамның әлеуметтік әрекеттеріне әсер етеді. Сонымен қатар, қоғамдық үрей қоғамның саяси-әлеуметтік және рухани салаларында болып жатқан процестерге адамдардың пікірлерінің алуандығын көрсетеді. Үрей санатын әлеуметтік әрекетпен байланыстыру арқылы қоғамдық сананың динамикасын бағалауға болады, бұл эмоциялық күйлер мен мінез-құлықтың дамуының ең сенімді болжамын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: қоғамдық үрей, әлеуметтік әрекет, қоғам, әлеуметтік қатынас, күнделікті өмір, миф, әлеуметтік көрініс.

*I.S. Duisenova**

¹PhD doctoral candidate of the Department of Political Science and Socio-Philosophical Disciplines of KazNPU named after Abay

THE MAIN CAUSES OF SOCIAL ANXIETY IN THE CONTEXT OF SOCIAL ACTION

Abstract

The article deals with the problems of social anxiety in the context of social activity. Social action is one of the phenomena of everyday life, so the study of anxiety that suddenly occurs in familiar conditions for a person, and its manifestations in social relations occupies an important place in sociological science today. Attempts to explain this were made using the works of T. Parsons, Y. Habermas, and G. Garfinkel. Various manifestations and forms of social anxiety affect the social actions of society. In addition, social anxiety